

ธรรมะข้างเตียง

คอลัมน์โดย พศ.นพ. พรเลิศ ภัทรแก้ว

หน่วยเวชบำบัดวิกฤต ภาควิชาวิสัญญีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับผมแล้วการพยายามเขียนเรื่องธรรมะนั้นเป็นเรื่องค่อนข้างยาก แต่ในตอนที่ไม่ตั้งใจธรรมะของชีวิตก็เดินเข้ามาแสดงตัวกับเราเอง อยู่ที่ว่าเราจะเท่าทันกับอารมณ์ในปัจจุบันหรือไม่

ผมได้มีโอกาสดูแลคุณลุงวัยกลางคนท่านหนึ่ง ซึ่งป่วยเป็นมะเร็งลำไส้ใหญ่ มาับการรักษาในโรงพยาบาลด้วยเรื่องปวดท้อง เนื่องจากลำไส้ทะลุ ผู้ป่วยเริ่มมีอาการช็อกขณะเข้ารับการผ่าตัดฉุกเฉิน ภายหลังการผ่าตัดผู้ป่วยมาับการรักษาต่อในไอซียู และใส่เครื่องช่วยหายใจ การหย่าเครื่องช่วยหายใจทำได้ค่อนข้างยาก ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพปอดที่ผ่านการสูบบุหรี่จัดมากกว่า 30 ปี อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการติดเชื้อในท้องที่ยังคงกรุ่นๆ มีไข้และท้องอืด ผู้ป่วยได้รับการถอดท่อช่วยหายใจภายหลังการทำ spontaneous breathing trial สำเร็จ แต่กลับต้องมาใส่ท่อช่วยหายใจใหม่อีก 2 รอบ เมื่อเราแนะนำให้เจาะคอ ผู้ป่วยซึ่งดูเป็นคนจริงจังสิ้นศรัทธาพร้อมทำปากบอกร้อยเอ็ดเต็มใจว่าไม่เอา ไม่ว่าจะมีผลเสียอย่างไรก็พร้อมยอมรับปัญหาทุกอย่างที่จะเกิดขึ้น แม้การถอดท่อช่วยหายใจล้มเหลวหลายรอบ แต่คุณลุงยังคงให้การร่วมมือในการรักษาเป็นอย่างดี จนในที่สุดก็ถอดท่อช่วยหายใจได้สำเร็จ โดยต้องมีการใช้เครื่อง BIPAP เป็นครั้งคราว เมื่อวานผมพานิสิตแพทย์ไปดูผู้ป่วยในไอซียู เลยพาไปคุยกับคุณลุงท่านนี้ เพื่อให้ นิสิตทราบถึงความคิดความรู้สึกของผู้ป่วยในช่วงที่อยู่ในไอซียูหลายสัปดาห์ เมื่อนิสิตถามเรื่องความคิดและความคาดหวังจะกลับทำงานไปได้อย่างไร คุณลุงตอบกลับด้วยน้ำเสียงที่ไม่ค่อยพอใจว่า ชีวิตเขาสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องให้ลูกหรือใครมาเลี้ยงให้ลำบาก จากนั้นคุณลุงก็เล่าเรื่องชีวิตที่สามารถผ่านความยากลำบากมาตลอด

ถึงแม้ผู้ป่วยจะเล่าถึงความสามารถของตนเอง แต่ก็ยอมรับถึงความรู้สึกว่ากลัวมากตอนจะออกจากไอซียูไปหอผู้ป่วยสามัญคนแรก ตอนมีอาการเหนื่อย คิดว่าไม่รอดแน่ถ้าหมอมาไม่ทัน แต่ถ้าจะตายขอตายเย็นๆ ในไอซียูดีกว่า เมื่อกล่าวถึงการอยู่ไอซียูนานๆ นิสิตแพทย์คนหนึ่งถามว่า “คุณลุงครับในการที่ต้องอยู่ไอซียูนานเป็นเดือนอย่างนี้ อะไรเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในที่คุณลุงได้รับจากที่นี่” ถึงตอนนี้ผู้ป่วยเริ่มมีน้ำตาคลอเล็กน้อยแล้วบอกว่า “ลุงมีลูกอายุกว่า 30 ปีแล้วสองคน ช่วงที่อยู่ในไอซียูนี้เป็นครั้งแรกที่ได้กอดลูก ปกติเป็นคนแข็งไม่ค่อยแสดงออก ตอนแรกก็ไม่ชิน เริ่มจากจับมือกันก่อน จากนั้นก็ได้กอดลูก ทั้งลูกสาวและลูกชาย รู้สึกว่าการอยู่ที่นี่ทำให้ได้สนิทกับลูกมากขึ้น”

ถึงตอนนี้ผมได้นึกถึงคำสอนของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ เรื่องความสุขและสติ ความสุขขั้นต้นได้แก่ สามีสสุข หมายถึงความสุขจากการได้เสพวัตถุหรือสิ่งบริโภคนอก และนิรามีสสุขคือความสุขภายในไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอก อันเริ่มจากการสนองความต้องการในทางดีงามสร้างสรรค์ ถึงความสุขที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง คุณลุงท่านนี้ร่างกายไม่สามารถรับความสุขจากการเสพวัตถุได้แล้ว แม้จะไม่สามารถมีความสุขขั้นสูงสุดในระดับปล่อยวางเป็นอิสระได้ แต่ท่านมีโอกาสมีความสุขขั้นสูงกว่าระดับธรรมดาที่ได้รับมาตลอดชีวิตได้ คือความสุขภายในอันเกิดจากความสัมพันธ์ที่ดีงาม คนทุกคนอาจไม่สามารถมีความสุขระดับนี้ได้ ถ้าไม่ได้มีการทำความดีต่อกันและกันมาก่อน ไม่ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมคือไอซียูที่เอื้ออำนวยให้มีการดูแลระหว่างกัน และตัวผู้ป่วยที่สติใช้โอกาสในเวลาปัจจุบันได้อย่างที่ควรจะเป็น

คนจำนวนมากมีความสุขเพราะเสียดายอดีตที่ผ่านมา หรือกังวลกับอนาคตที่ยังมาไม่ถึง ความสุขจะเกิดขึ้นได้ถ้าเราใช้เวลาในปัจจุบันให้ดีที่สุดอย่างที่เราควรจะทำ สิ่งนี้ไม่เป็นข้อจำกัด แม้ในผู้ป่วยหนักที่นอนพึ่งพาเครื่องฟุ้งชีพในไอซียูก็ดตาม